

Aneta Stojić – Sanela Murica

KOLOKACIJE – TEORIJSKA RAZMATRANJA I PRIMJENA U PRAKSI NA PRIMJERIMA IZ HRVATSKOGA I NJEMAČKOGA JEZIKA

dr. sc. Aneta Stojić – Sanela Murica, Filozofski fakultet, Rijeka, pregledni rad

UDK 81'373.7

811.163.42:811.112.2]'373.7

Ovim se radom žele sintetizirati dosadašnje važnije spoznaje o kolokacijama, u teoriji i praksi, s ciljem prikazivanja cjelokupne problematike koja se veže uz kolokacije u hrvatskome jeziku. Želi se upozoriti na to da je za obradu kolokacija s primijenjenoga aspekta nužan preduvjet jednoznačno definirati kolokacije, srediti nazivlje, razgraničiti ih od slobodnih i drugih vezanih sintagma te ih klasificirati prema ujednačenome kriteriju (Tafra 2005: 165). O tome će biti govora u prvome dijelu rada, u kojem će se prikazati važnija teorijska razmatranja u kroatističkoj literaturi i pri čemu će se dati osvrt i na obradu dotičnoga fenomena u stranoj literaturi kako bi se uspostavila poveznica. Drugi se dio rada zasniva na kontrastivnome pristupu kolokacijama u hrvatskome i njemačkome jeziku te se istražuje utjecaj tih razlika na njihovo usvajanje, prevođenje i leksikografsku obradu. Upozorit će se na povezanost načina uvrštavanja kolokacija u leksikografske natuknice s njihovim usvajanjem i prevođenjem jer prevoditelj pored dobro razvijene svijesti o kolokacijama mora imati na raspolaganju i odgovarajući priručnik. Za izradu takva priručnika, osobito dvojezičnoga kolokacijskog rječnika, potrebno je utvrditi razlike među kolokacijama dvaju jezika, što je jedino moguće sustavnom kontrastivnom analizom. U kroatističkoj literaturi postoje radovi takve vrste, ali se oni uglavnom tiču kontrastivnoga odnosa između hrvatskoga i engleskoga jezika. U ovom će se radu svi navedeni aspekti razmatrati na primjerima iz hrvatskoga i njemačkoga jezika.

Ključne riječi: kolokacija; kontrastivna analiza; leksikografska obrada; usvajanje jezika; hrvatski jezik; njemački jezik

1. Teorijsko razmatranje

Naziv kolokacija¹ potječe iz britanskoga kontekstualizma koji polazi od metodološkoga načela da pri istraživanju jezika treba istraživati prije svega jezičnu uporabu. U okviru takva promatranja jezika J. R. Firth (1957: 195ff) izradio je model jezičnoga opisa u kojem izdvaja kolokacijsku razinu. Pritom kolokaciju ne smatra samo jednom razinom značenja, već i sintagmatskom kombinacijom dviju riječi koja se ostvaruje u obliku imeničke sintagme poput *dark night* ili glagolske sintagme poput *the time presses*. Firth nastoji kolokacije klasificirati i prema njihovoj učestalosti te tako razlikuje uobičajene kolokacije (*general, usual collocations*) i okazionalne kolokacije (*technical, personal collocations*). Međutim Firth ipak ne daje jasnu definiciju kriterija klasificiranja. Iz njegovih izlaganja proizlazi da uobičajenim kolokacijama smatra kombinacije riječi čije se sastavnice mogu pojavljivati međusobno udružene bez ograničenja, npr. *silly ass, the time presses, dark night*, dok okazionalnim kolokacijama smatra kombinacije riječi kao *young man, egregious ass*, čije je zajedničko pojavljivanje moguće samo u određenim kontekstima. Takvo promatranje kolokacija može biti uzrok tome što se kolokacije u kasnijim istraživanjima tumače s jedne strane kao općenite sveze riječi u širem smislu, a s druge strane kao određene sveze riječi u užem smislu.²

1.1. Definicija pojma kolokacije u hrvatskoj literaturi

U recentnoj hrvatskoj literaturi najzastupljenije je poimanje kolokacija koje se temelji na dvama kriterijima: učestalome udruživanju leksema u sintagmu i značenjskome potencijalu članova te sveze. Ivir (1992–1993: 181ff) pojam kolokacije definira kao susmjestaj (prema latinskom *com* ‘zajedno’ + *locare* ‘smjestiti’), odnosno suprotstavljane ili kombiniranje riječi u sintagmatskome nizu. Riječi ulaze u kolokacije sa svojim prototipnim ili jezgrenim značenjem, koje se u kolokaciji oblikuje u konkretno, specificirano značenje koje favorizira ili dopušta konkretni kolokat. Borić (1998: 72) navodi sintaktičko-semantičke kriterije u određenju kolokacije: definiciju naime temelji na načelu reduciranoga i selektivnoga kombiniranja članova kolokacije, odnosno ključnom za njihovo određenje drži njihovu tendenciju da se udružuju i kombiniraju na sintagmatskoj osnovi, stvarajući više ili manje čvrste leksičke sklopove. Brdar et al. (2000: 35ff) upozoravaju na problematiku prepletanja kolokacija i valencije, i to na primjeru predikativnih pridjeva u engleskome jeziku. Pozivajući se na Bensonovu

¹ U kroatističkim radovima uz naziv *kolokacija* pojavljuju se i drugi nazivi: leksička sveza, kolokacijska sveza, sveza riječi, samostalna višerječna sveza (Blagus Bartolec 2008), leksička jedinica, kolokacijski sklop (Borić 1998; 2002), leksička sveza, sintagmatska sveza (Ivir 1992–1993), leksičko slaganje, sintagmatska sveza, sintagma (Karačić 2001), sintagmatski izraz, kolokacijska kombinacija, višerječni niz (Petrović 2006), sintagmem (Pintarić 2002), višečlana leksička jedinica (Pritchard 1998), višečlani izraz (Turk 2010). Ti su nazivi uglavnom dvorječni, a njihovo određenja odgovara ili je blisko pojmu *kolokacija* kako na formalnom tako i na sadržajnom planu.

² U užemu je smislu kolokacija shvaćena kao jezična pojava koja se povezuje s tipičnom, konvencionalnom i rekurentnom vrstom kombinacije leksema. U širem smislu kolokacijom se smatra svaka sveza riječi koja je sintaktički i semantički kompatibilna (u tom je smislu pojam kolokacije usporediv s pojmom kookurentnosti).

tvrdnju da je morfosintaktički aspekt valencije zapravo jedan od aspekata široko shvaćenoga fenomena kolokacija, autori predlažu da bi trebalo ne samo deklarativno, nego i sustavno integrirati leksički i sintaktički aspekt u poimanje kolokacija. Noviji pristupi promatraju kolokacije i kao sveze riječi temeljene na značenjskoj povezanosti samostalnih leksičkih sastavnica u kojoj se konkretiziraju njihova značenja (Blagus Bartolec 2008: 110). Pri preciziranju semantičke uloge B. Petrović (2008: 589) navodi da su kolokacije čvršći i restriktivniji spoj u odnosu na slobodne sintagme. Kod kolokacija je mogućnost zamjene članova mala ili nikakva zbog ograničenog odabira potencijalnih članova koji s drugim članom kolokacije mogu stajati u sintagmatskim odnosima. Zamjenom jednog člana kolokacije nastaje nova kolokacija s posve novim značenjem. Turk (2010: 537) također izdvaja značenjski aspekt pri opisu kolokacija iznoseći da one imaju cjelovito značenje za razliku od posebnih značenja svojih sastavnica. Pritom se značenje iste riječi može mijenjati u različitim kolokacijama.

U drugim se definicijama kolokacije uglavnom smatraju posebnom vrstom višechlanih leksičkih jedinica (Pritchard 1998: 285), odnosno posebnim tipom složenih i čvršćih spojeva riječi (Borić 2000: 202) čije se sastavnice povezuju na temelju sposobnosti riječi da se kombiniraju s drugim riječima (Karačić 2001: 368).

Iz svega navedenog razvidno je da u kroatističkom promatranju kolokacija prevladava semantički aspekt koji određuje ovu sintagmatsku vezu riječi: kolokacijsko je značenje sintagmatska relacija između riječi koje se supojavljaju u sintagmi na temelju svoje uobičajenosti. No usporede li se takvi sklopovi riječi u različitim jezicima, često se nailazi na kolokacijske sveze koje potvrđuju idiosinkrastički karakter jezika, primjerice hrv. *oprati zube* prema njem. *Zähne putzen* 'čistiti zube'.³ Postoji li semantičko objašnjenje za to da se u hrvatskome jeziku uz leksem *zub* vezuje glagol *oprati*, a u njemačkom jeziku *čistiti*? Takva se sveza riječi temelji na konvenciji. Stoga prilikom definiranja kolokacija uz semantičku kompatibilnost treba uzeti u obzir i konvencionalnost.

1.2. Razgraničavanje kolokacija od slobodnih sintagma i frazema

Značenjski aspekt također je važan prilikom razgraničavanja kolokacija od slobodnih sintagma s jedne strane i frazema s druge strane. Prema N. Borić (1997: 72) kolokacije su čvršće i selektivno ograničenije od slobodnih kombinacija, ali su slobodnije od idiomatskih, odnosno frazeoloških sklopova. Naime kolokacije karakterizira mala paradigmatska zamjenjivost njihovih članova, dok slobodne sintagme tvore sveze neograničena značenjskog potencijala (usp. Pritchard 1998; Borić 2002; Blagus Bartolec 2008). Pokazat ćemo to na primjeru leksema *brod*: leksičke sveze poput *trgovački brod*, *putnički brod*, *teretni brod*, *ribarski brod*, *ratni brod*⁴ jesu kolokacije jer jedna sastavnica uvijek zadržava svoje primarno značenje (*brod*), a druga ga sastavnica samo konkretizira

³ Usp. Jakić/Hurm (2004: 1220).

⁴ Usp. Šonje et al. (2000: 102).

(trgovački, putnički itd.). Međutim sveze riječi *brzi, dugački, novi, jeftini, moderni brod* pripadaju slobodnim sintagmama jer nemaju ograničen značenjski potencijal, pa iz toga proizlazi da i *putnički brod* može biti *brz, dugačak* i *nov*. Takve sveze nećemo naći u rječnicima jer se temelje na načelu slobodnoga kombiniranja.

Kad je riječ o razgraničavanju kolokacija od frazema, potrebno je utvrditi sličnosti i razlike koje se među njima javljaju (usp. Blagus Bartolec 2008: 102). Pokazat ćemo to primjenjujući osnovne značajke frazema na kolokacijama, a to su: idiomatičnost (značenje cjeline frazema ne mora odgovarati značenju pojedinih sastavnica), stabilnost (pojavljivanje uvijek istih ili točno određenih sastavnica pri formiranju frazema), reproduktivnost (pri upotrebi frazemi se ne produciraju nanovo, već se kao "čvrste" sveze pohranjene u mozgu samo reproduciraju). Kolokacije su semantički i sintaktički stabilne jedinice te se ponašaju u skladu s gramatičkim pravilima (*postaviti stol, postaviti stolove, stolovi su postavljeni* itd.). Sastavnice kolokacije ne moraju neposredno slijediti jedna za drugom, već se između njih mogu interpolirati druge sintaktičke jedinice, npr. *Stolovi koje smo naručili za svadbu postavljeni su kako smo željeli*. U pogledu zamjenjivosti članova kolokacija njihovim sinonimima kolokacije ipak pokazuju različit status stabilnosti. Naime kod nekih se sveza riječi može ustanoviti da je jedna sastavnica u određenoj mjeri zamjenjiva nekim sinonimima, ali ne i svim sinonimnim izrazima jednoga semantičkog polja: u njemačkome jeziku moguće su sintagme *Angst empfinden/ verspüren/ spüren* 'osjećati/ osjetiti strah'⁵ ali ne i **Angst fühlen*. U takvim je slučajevima leksička stabilnost nešto niža. Stabilnost je posljedica leksikaliziranosti koja omogućuje reprodukciju. Leksikaliziranost kolokacija je proces pohranjivanja stabilnih sveza riječi i njihova značenja u mentalni leksikon. Govornik ih pri korištenju ne producira svaki puta iznova, već ih reproducira iz jezične svijesti. Prema Hausmannu (1984: 398), te se kombinacije riječi koriste kao *polugotovi proizvodi* koji se kao opetovane konstrukcije usijecaju u svijest jezične zajednice i postaju dijelom jezične norme.

Što se idiomatičnosti tiče, u frazemima je, kao u primjeru *ravna kao daska*⁶, riječ o metaforičnosti, odnosno desemantizaciji značenja – pejor. 'ženska osoba mršave, koščate ili astenične građe, bez prsa i bokova'. Kao takve, frazemske su sastavnice "čvrste" i mogućnost njihove zamjene nekom drugom riječi nije proizvoljna. Sveza riječi *ravna daska*, nasuprot tome, nema preneseno značenje te je pridjev *ravna* moguće zamijeniti nekim drugim pridjevima kako bi se dobilo novo značenje, npr. *široka daska*. No pridjev *ravna* nije moguće zamijeniti jednim od njegovih sinonima⁷ i zbog toga je selekcijskoga ograničenja sveza riječi *ravna daska* u tom značenju kolokacija, a ne slobodna sintagma. Razlika između kolokacija i frazema također se očituje u činjenici da se oni ne mogu pojaviti u istome kontekstu. To pokazuju polisemični primjeri kao što je

⁵ Hansen-Kokoruš et al. (2005: 1879) navode samo kolokaciju *Angst verspüren*, no u njemačkom jeziku moguće su i kolokacije *Angst empfinden* i *Angst spüren*.

⁶ Usp. Anić (2004: 190).

⁷ Šarić i Witschen (2003: 273) uz leksem *ravan* navode ove sinonime: *gladak, jednolik, nesavijen (ravna žica), nezavinut, neiskrivljen, prav, vodoravan; plosnat, spljošten; plošan*.

sintagma *odskočna daska*⁸; ona je ujedno i kolokacija i frazem. Kolokacija u značenju ‘sportska daska s koje se izvode skokovi’, ali i frazem s prenesenim značenjem ‘položaj s kojeg tko namjerava napredovati’. Specifičnost da je neka sintagma istodobno i kolokacija i frazem nije metodološki problem, ali je pritom, svakako, važno odrediti u kojim se uvjetima njezina uporaba smatra kolokacijskom, a kada frazeološkom. Samo situacijski i jezični kontekst može otkriti je li riječ o kolokaciji ili frazemu, npr. *Marko je atletičar i svaki dan vježba na odskočnoj dasci* (doslovno značenje – kolokacija). *Njegov trener poznaje mnogo slavnih osoba i to će mu biti odskočna daska* (preneseno značenje – frazem) u karijeri.

Klare (1998: 246) kao najvažnije obilježje za razlikovanje kolokacija od frazema navodi činjenicu da kolokacije nemaju idiomatsko značenje, ali da kod nekih kolokacija značenje ipak nije moguće izvesti iz značenja sastavnica. Primjerice izraz u njemačkome jeziku *sich gute Aussichten eröffnen* – doslovno: ‘otvoriti sebi dobre izgled’⁹ – svjedoči o tome da je neke kolokacije teško razgraničiti od takozvanih polufrazema, tj. sveza riječi s djelomično prenesenim značenjem, kako ih neki frazeolozi nazivaju u svojim tipologijama frazema.¹⁰ Pritom baza ima doslovno značenje, a značenje kolokatora može biti preneseno, no još uvijek je transparentno. Upravo se u takvim primjerima očituje idiosinkrastički karakter kolokacija: istovjetni primjer u hrvatskome jeziku glasi naime *imati dobre izgled*. Značenje glagola *imati* u ovom je primjeru transparentno za razliku od glagola *otvoriti* u njemačkoj kolokaciji.

Prema tome moguće je zaključiti da su kolokacije i frazemi slični po tome što predstavljaju specifičnost pojedinoga jezika. I kolokacije i frazemi naime sveze su najmanje dviju riječi koje se učestalo pojavljuju, odnosno za koje je primijećena veća vjerojatnost supojavljivanja (Borić 2002: 107) ili postoji predvidljivost pojavljivanja (Blagus Bartolec 2008: 107). Idiomaticnost je upravo karakteristična za frazeme te se ona, u pravilu, može smatrati razlikovnim obilježjem frazema u odnosu na kolokacije, no to obilježje ipak nema vrijednost apsolutne razlikovnosti jer i značenje nekih kolokacija može biti djelomično preneseno.

1.3. Sastavnice kolokacija i njihova struktura

Uz neusustavljenost naziva i definiranja pojma kolokacija u lingvističkoj je literaturi razvidna i neusustavljenost naziva za sastavnice koje tvore kolokaciju. Hausmann je prvi 1984. godine uveo nazive *baza* i *kolokator* za jedinice koje tvore kolokaciju, a koji su uvriježeni još i danas.¹¹ U literaturi na hrvatskome jeziku uz naziv

⁸ Usp. Anić (2004: 190).

⁹ Usp. Hansen-Kokoruš et al. (2005: 481).

¹⁰ U polufrazemima jedna sastavnica ima preneseno značenje, a druga nema (Burger 1998: 38), npr. *blinder Hass* ‘slijepa mržnja’. Značenje imenice *Hass* je doslovno, dok je značenje pridjeva *blind* preneseno.

¹¹ U britanskome kontekstualizmu (Sinclair 1974: 24) uvriježeni su nazivi *node* (čvor) za bazu i *colocate* (kolokat) za kolokator, dok Melčuk (1995: 126ff) koristi termine *mot clé* (ključna riječ) za bazu i *valeur* (vrijednost funkcije) za kolokator.

baza pojavljuju se i nazivi: *osnova* (Petrović 2007), *ključna riječ* (Pritchard 1998), *nosiva riječ*, *osnovna natuknica* (Mihaljević 1991), *ključni element* (Borić 2002). Baza je nepromjenjiva sastavnica koja nosi primarno značenje, dok kolokator determinira značenje te nepromjenjive sastavnice. Međutim istraživanja u korpusnoj lingvistici pokazala su da takva podjela ima nedostataka. Uvidom u korpus ustanovljeno je naime da sastavnice međusobno mogu zamijeniti mjesto: ono što je baza može postati kolokator i obrnuto. Polazeći od Firthova tumačenja da pojedinačne riječi dobivaju svoj značenjski potencijal tek kad se nađu u kolokaciji, Ivir (1992–1993) za sastavnicu koja je dio kolokacije tvori novi naziv *kolokat* koji se ne temelji na binarnoj podjeli sastavnica, već im daje ravnopravan status. Blagus Bartolec (2008) umjesto naziva *kolokat* primjenjuje naziv *kolokacijska sastavnica*.

Podjela kolokacije na njezine sastavnice bitna je i za klasifikaciju strukture kolokacija. U domaćoj literaturi izostaje sustavni prikaz strukture kolokacija koje su moguće u hrvatskome jeziku. Prema istraživanjima inozemnih autora, struktura se kolokacijskih sveza može odrediti prema gramatičkoj strukturi ili prema vrsti riječi kojoj pripada baza. Hausmann (1985: 119)¹² svoju klasifikaciju temelji na prvom kriteriju te razlikuje šest osnovnih struktura.¹³ Primijenimo li njegovu podjelu na kolokacije u hrvatskome jeziku, dobit ćemo sljedeće strukture:¹⁴

1. glagol + imenica (baza), npr. *tražiti pravdu, donijeti odluku*;
2. pridjev + imenica (baza), npr. *crno vino, mladi krumpir*;
3. imenica (baza) + glagol, npr. *telefon zvoni, pas laje*;
4. imenica + imenica (baza), npr. *prstohvat soli, šalica kave*;
5. prilog + pridjev (baza), npr. *potpuno miran, smrtno ranjen*;
6. prilog + glagol (baza), npr. *ispravno postupiti, oštro kritizirati*;

Osnovne kolokacije moguće je proširiti u složene konstrukcije uz dodavanje drugih elemenata koji determiniraju značenje dijelova kolokacije. Leksičke se kolokacije uglavnom smatraju binarnim konstrukcijama, tj. sastoje se od baze i kolokatora koji pripadaju otvorenim klasama. Riječi koje pripadaju zatvorenim popisima, kao što su prijedlozi i zamjenice, mogu biti sastavnice takvih sveza, npr. *u danim prilikama*, ali temeljne su sastavnice i dalje baza i kolokator.

Hausmann je kolokacije dugo smatrao isključivo binarnim kombinacijama, a tek u kasnijim radovima (2004: 317ff) osnovnu strukturu kolokacije širi na trostruku

¹² U izvoru Hausmann koristi sljedeće termine: *Verb + Substantiv (Basis)*, *Adjektiv + Substantiv (Basis)*, *Substantiv (Basis) + Verb*, *Substantiv + Substantiv (Basis)*, *Adverb + Adjektiv (Basis)*, *Adverb + Verb (Basis)*.

¹³ Hausmannova osnovna podjela razlikuje šest struktura: kada glagol prethodi imenici (tip 1), imenica je u funkciji objekta, a kada imenicu slijedi glagol (tip 3), ona je u funkciji subjekta. Imenica + imenica (tip 4) predstavlja strukturu u kojoj je jedna imenica glavna (baza), a druga njezina apozicija. Pridjevi i glagoli mogu biti baza samo kada ih prate prilozni, dok je najzastupljenija vrsta riječi na mjestu baze imenica.

¹⁴ Primjeri su autorski.

(*Tripelkollokationen*), koja se sastoji od dviju binarnih kolokacija spojenih u jednu tzv. trostruku strukturu (*Tripel-Struktur*). Njemačke kolokacije *Kritik an jdm. üben* 'kritizirati koga' i *massive Kritik* 'žestoka/oštra kritika' spojile su se u *massive Kritik an jdm. üben* 'žestoko/oštro kritizirati koga'.¹⁵ Istovjetne primjere možemo pronaći i u hrvatskome jeziku, npr. *dati savjet* i *koristan savjet* spajaju se u *dati koristan savjet*, *steći naviku* i *radna navika* spajaju se u *steći radnu naviku* itd.

Iz navedenih primjera proizlazi da bazu kolokacija čine promjenjive vrste riječi, među kojima je najčešća imenica, dok se prilozima pokazuju kao produktivni kolokatori jer za razliku od ostalih vrsta promjenjivih riječi kolociraju s najvećim brojem baza različitih po pripadnosti vrsti riječi. Značenje kolokacije moguće je odrediti bez kolokatora, dok obrnuto ne vrijedi. Da bi se definiralo značenje kolokatora, potrebna je barem jedna ili više baza.

Druga uvriježena strukturalna klasifikacija kolokacija je Bensonova (1985: 61ff). Ona se temelji na vrsti riječi koja dominira u kolokacijskoj svezi.¹⁶ Primjenom njegove klasifikacije kolokacija na hrvatski jezik, dobivaju se četiri osnovne strukture:¹⁷

1. imenička kolokacija, npr. *oštra zima*, *trulo voće*, *prstohvat soli*;
2. glagolska kolokacija, npr. *srce kuca*, *pucketati prstima*, *biti u zvanju*;
3. pridjevska kolokacija, npr. *neizlječivo bolestan*, *smrtno ranjen*;
4. priložna kolokacija, npr. *potpuno nebitno*, *sasvim dovoljno*.

U imeničkoj kolokaciji drugu sastavnicu čini pridjev (*čvrsto uvjerenje*), glagolski prilog sadašnji (*važće isprave*), glagolski pridjev trpni (*narezan kruh*) ili druga imenica (*šalica kave*). U glagolskoj kolokaciji druga je sastavnica u pravilu imenica, a valencija glagola određuje oblik imenice s kojom kolocira. S glagolom kolocira i prilog (*oštro kritizirati*, *čvrsto spavati*). Pridjevske kolokacije sadrže pridjev (glagolski pridjev trpni) kao bazu, a druga sastavnica može biti prilog (*meko kuhano*). Većina pridjevskih kolokacija jesu sekundarne tvorbe jer su nastale od glagolskih ili imeničkih kolokacija, npr. *potpuno iznenađen* ← *potpuno iznenaditi*, *potpuno iznenađenje*. U priložnoj kolokaciji uz prilog se javlja drugi prilog, npr. *potpuno nebitno*, *sasvim dovoljno*.

2. Kolokacije u primjeni

Jednoznačna definicija kolokacija, njihovo jasno razgraničavanje od slobodnih sintagma s jedne strane i frazema s druge strane, kao i određivanje njihovih sastavnica i

¹⁵ Usp. Hansen-Kokoruš et al. (2005:1103).

¹⁶ Benson razlikuje gramatičke i leksičke kolokacije. Pritom gramatičkim kolokacijama smatra sveze riječi koje se sastoje od dominirajućega dijela (glagola, imenice ili pridjeva) i podređenog dijela (prijedloga). Leksičkim kolokacijama smatra sveze riječi koje se sastoje od dviju ravnopravnih leksičkih jedinica. Razlikuje tri osnovna tipa: pridjev + imenica (*adjective + noun*), imenica + glagol (*noun + verb*), glagol + imenica (*verb + noun*).

¹⁷ Primjeri su autorski.

strukture važni su preduvjeti za promatranje kolokacija s primijenjenoga aspekta. Postavlja se pitanje na koji se način usvajaju kolokacijske sveze, kako ih obraditi u rječniku, na što neizvorni govornik treba obratiti pozornost pri prevodenju kolokacija, koje su razlike među kolokacijama različitih jezika. U nastavku će se razmatrati navedeni problemi na primjerima hrvatskoga i njemačkoga jezika.

2.1. Usvajanje kolokacija

Na razini recepcije teksta izvorni će govornik kolokacijske sveze “osjećati” kao njemu poznate sklopove jer ih koristi na isti način kao i pojedinačne lekseme, dok neizvorni govornik kolokaciju mora prepoznati kao vezanu sintagmu kako ne bi preveo svaku sastavnicu pojedinačno ili istovjetnom strukturom u materinskome jeziku. Osobito kolokacije koje su djelomično idiomatične mogu uzrokovati probleme: u različitim se jezicima naime koriste različite slike i načini izražavanja za opis istoga događaja, odnosno isti se koncept različito izražava u drugome jeziku. Dok se na primjer u hrvatskome jeziku koristi kolokacija *polagati/položiti ispit*, u njemačkom se jeziku kaže *eine Prüfung ablegen*.¹⁸ Izvan kolokacije glagol *ablegen* znači odlagati/odložiti. Takve informacije učenik stranoga jezika ne može dozvati iz svojega mentalnog leksikona, ako ih prethodno nije usvojio, niti se može osloniti na istovjetne strukture u materinskome jeziku. Upravo nepostojanje kolokacijske kompetencije dovodi do pogrešaka jer načelna sloboda biranja riječi u svakome jeziku podliježe raznim leksičkim i morfosintaktičkim selekcijskim ograničenjima. Nije dovoljno učiti pojedine riječi, već je potrebno naučiti i kolokacijski sklop. Na primjer, uz njemačku riječ *Liebe* treba istodobno učiti i kolokacije u kojima se ona pojavljuje *Liebe gestehen*, *Liebe erwidern*, *mütterliche Liebe*¹⁹ i sl. Naime na višim je stupnjevima učenja potrebno upozoriti i na činjenicu da se neke riječi upotrebljavaju u vrlo ograničenome broju kolokacija te da te riječi ne treba smještati u svojem mentalnome rječniku uz njihov prijevod na materinski jezik, tj. da ih ne treba memorirati odvojeno od struktura u kojima dolaze u rečenici i tekstu. Zbog toga se “kolokacijsko učenje” stranih jezika nadaje kao efikasan i ekonomičan način usvajanja leksika (Valentić 2005: 778). Razlikovanjem između baze i kolokatora Hausmann (1984: 403ff) stvara temelje za sustavno učenje kolokacija na tri načina: a) onomaziološko – učenik uz bazu uči i moguće kolokatore, b) semaziološko – učenik uči kombinacijske mogućnosti kolokatora, c) dvojezično (učenik uči kolokacijsku strukturu u usporedbi s istovjetnom strukturom u materinskome jeziku). Prema tome trebalo bi razraditi metode usvajanja kolokacijskih struktura te ih sustavno primijeniti u nastavi stranoga jezika.

¹⁸ Usp. Wahrig (2008: 1007).

¹⁹ Usp. Hansen-Kokoruš et al. (2005: 1057).

2.2. Prevođenje kolokacija

Razvijena kolokacijska kompetencija bitan je preduvjet na razini proizvodnje teksta. Prikazat ćemo to na primjeru prevođenja kolokacija s njemačkoga na hrvatski jezik.²⁰

1. Hrvatska kolokacija nema doslovni ekvivalent u drugome jeziku, npr. hrvatska kolokacija *ugasiti svjetlo* ima svoje kontrastivne korespondente u njemačkim leksemima *löschen* i *Licht*, ali se u njemačkome jeziku ta kolokacija ne prevodi, što bi bilo logično, **das Licht löschen*, već kao *das Licht ausmachen/aussschalten*.
2. Opasnost od doslovnoga prevođenja još je izraženija kod sinonimije jer se određeni leksemi u kolokacijskoj svezi ne zamjenjuju uvijek svojim sinonimskim parnjacima, npr. *pametna glava – ein kluger Kopf*, ali ne i **ein intelligenter Kopf*; *otvoriti prozor – das Fenster öffnen*, ali ne i **das Fenster eröffnen*.
3. Pri prijevodu treba voditi računa i o kolokacijskim rasponima leksema, a to znači da njemački jezik u različitim kolokacijama uvijek ima istu leksičku jedinicu, dok hrvatski jezik pokazuje širu paradigmatsku razinu, npr. *ein kleines Auto – malen automobil*; *kleine Schwester – mlađa sestra*; *eine kleine Weile – kratko vrijeme*; *ein kleiner Fehler – sitna pogreška*; *ein kleiner Sänger – nepoznat pjevač*. Međutim to vrijedi i obrnuto: *divlja životinja – ein wildes Tier*; *divlja strast – ungezähmte Leidenschaft*.
4. U ciljnome jeziku ne postoji kolokacijski ekvivalent, dakle riječ je o nultoj ekvivalenciji, npr. hrvatska kolokacija *zelena tržnica* u njemačkome jeziku nema svoj kolokacijski ekvivalent, već se prevodi kao *Gemüsemarkt*. Ponekad treba poznavati kulturološki kontekst ciljnoga jezika kako bi se dobio ispravan prijevod, npr. njemačka kolokacija *Polterabend feiern* prevodi se u hrvatskome jeziku opisno *slaviti večer uoči vjenčanja*. Istovjetna kolokacija u hrvatskome jeziku ne postoji kao što ne postoji ni takav običaj proslave u Hrvata. Isto se odnosi na hrvatsku kolokaciju *momačka večer* koja u njemačkom jeziku nema ekvivalenta.²¹
5. Problem se također javlja kod primjera koji su istodobno u oba jezika i kolokacija i frazem, npr. *ein riesenhafter Schritt – divovski korak* također se pojavljuje kao frazem sa značenjem *veliki napredak*. Međutim značenje takvih i sličnih primjera ne bi trebalo predstavljati problem pri učenju stranoga jezika jer se ono može razumjeti iz konteksta.

²⁰ Navedena pravila izvedena su na temelju pravila koje navodi Borić (2000: 204ff) pri prevođenju s engleskoga na hrvatski jezik, dok su primjeri autorski.

²¹ Prema Anić (2000: 548) i Šonje et al. (2000: 1343) *momačka večer* je “večer prije vjenčanja koju muškarac provodi u društvu prijatelja”. Prema Hansen-Kokoruš et al. (2005: 1296) *Polterabend* je “zajednička djevojačka i momačka večer, slavljenička večer uoči vjenčanja (na kojemu se razbija posude po vjerovanju da krhotine donose sreću)”.

Dvojezični kolokacijski rječnik svakako bi uvelike pridonio rješavanju navedenih problema pri prevodenju. No kako ne postoji kolokacijski rječnik za hrvatski jezik, prevoditelj se jedino može služiti općim rječnicima.

2.3. Kolokacije u rječniku

Temeljna su pitanja na koji su način kolokacije uvrštene u recentne rječnike i koliko ti načini omogućuju korisniku rječnika lako i brzo pronalaženje (svih/najčešćih) kolokacija i jesu li uopće recentni rječnici uspjeli riješiti problem određivanja ključnoga elementa prema kojem bi se određena kolokacija trebala uvesti u rječnik. Prema Turk (2010: 544ff), kolokacije se unutar hrvatskih jednojezičnih i dvojezičnih rječnika nejednako i neekonomično navode.²² Dodatan metodološki problem pojavljuje se u vezi s dvojezičnim rječnicima, u kojima odabir kolokacije ovisi o tome je li hrvatski ciljni ili polazni jezik. Pokazat ćemo to na primjeru leksema *ruka*, koji u hrvatskim kolokacijama donosi svoje prototipno značenje 'jedan od gornjih dijelova ljudskog tijela od ramena do vrhova prstiju' i semantički ekvivalent pronalazi u njemačkome leksemu *Arm*. Međutim u njemačkome se jeziku leksem *Arm* objašnjava kao 'dio tijela, tj. gornji dio ekstremiteta koji se sastoji od tri dijela – nadlaktice (Oberarm), podlaktice (Unterarm) i šake (Hand/Faust)'. Između kolokacija s leksemom *Arm* i *Hand* vidljiva je razlika u njemačkome jeziku. Sintagma *die Arme verschränken – prekrižiti ruke* implicira da je za tu radnju potreban gornji dio ekstremiteta. U kolokacijama *die Hände reichen – pružiti ruke* i *die Hände waschen – prati/oprati ruke* jasno je da se koriste samo donji dijelovi ruku, tj. šake. Iz navedenih primjera može se zaključiti da u hrvatskome jeziku ne postoji takva razlika te da se leksemi *Arm* i *Hand* uvijek prevode leksemom *ruka*. Takvi će primjeri stvarati poteškoće neizvornim govornicima jer pri korištenju rječnika neće moći na jednostavan način doći do spoznaja o dopuštenim kolokacijama, ako su one u rječnik uvedene samo pod osnovom, a ne i pod kolokatorom.

U recentnoj literaturi tek se sporadično istražuje mjesto kolokacija u rječnicima. Pored određivanja mjesta navođenja u rječniku ostaje otvoreno i pitanje određivanja sveze riječi kao kolokacije. Iz perspektive neizvornoga govornika najvažnije je pak pitanje koja je sveza riječi specifična, a time i nepredvidiva u ciljnome jeziku. Takve razlike postaju razvidne tek pri kontrastivnome promatranju kolokacija, a upravo takva kontrastivna istraživanja nužan su korak koji prethodi sastavljanju dvojezičnoga rječnika.

²² M. Turk u svojem radu analizira jednojezične (*Rječnik hrvatskoga jezika* Jure Šonje et al. (2000), *Veliki rječnik hrvatskoga jezika* Vladimira Anića (2006) te *Hrvatski enciklopedijski rječnik* (2004) Vladimira Anića et al.) i dvojezične rječnike (*Veliki hrvatsko-engleski rječnik* Željka Bujasa (2001), *Hrvatsko-njemački rječnik* Blanke Jakić i Josipa Hurma (2004), *Hrvatsko-talijanski rječnik* Mirka Deanovića i Josipa Jerneja (1994), *Englesko-hrvatski rječnik* Rudolfa Filipovića et al. (2004) te *Njemačko-hrvatski univerzalni rječnik* Renate Hansen-Kokoruš et al. (2005).

2.4. Kontrastiranje kolokacija

Kontrastivno promatranje kolokacija vezuje se uz problem prijevodne ekvivalencije. Cilj je kontrastiranja kolokacija utvrđivanje karakterističnih obilježja kolokacija kontrastiranih jezika, kao i utvrđivanje vrsta podudarnosti između kolokacija polaznoga jezika i odgovarajućih kolokacija ciljnoga jezika. Polazi se od semantičke podudarnosti i formalne strukture kolokacija u obama kontrastiranim jezicima te se pritom uspoređuje samo denotativno značenje, ali ne i stilistička i konotativna vrijednost. Razlikuju se različiti stupnjevi podudarnosti:²³

- a. Potpuna podudarnost: sastavnice kolokacije ni u jednom od promatranih jezika nemaju ni semantičke ni kombinatorne razlike, npr. *Arbeit anbieten – ponuditi posao; ein Geheimnis bewahren – čuvati tajnu* i dr.
- b. Djelomična podudarnost: jedna sastavnica kolokacije, u većini slučajeva kolikator, nije podudarna u promatranim jezicima, npr. *Sport treiben – baviti se sportom; die Schule besuchen – pohađati školu*.
- c. Nulta podudarnost: ni jedna sastavnica kolokacije nije podudarna, na primjer *in Tätlichkeit ausarten – doći do tučnjave* ili u jednome jeziku postoji kolokacija, a u drugome se isti sadržaj izražava drugim jezičnim sredstvima, npr. *Furcht haben – bojati se, Hoffnungsschimmer – tračak nade*.

U literaturi se pored te osnovne klasifikacije podudarnosti navodi i prividna podudarnost:²⁴ u oba jezika postoje kolokacijske strukture čije su sastavnice podudarne, ali u dotičnim jezicima označavaju različite sadržaje. Takve su pojave moguće u području frazema, npr. *blauer Brief – plava kuverta*, no marginalne u području kolokacija.²⁵

Prilikom kontrastiranja kolokacija također treba voditi računa o značenju sastavnica unutar kolokacije i izvan kolokacije jer se ono može promijeniti. Teorija prototipnoga ili jezgrenoga značenjskog potencijala pretpostavlja da značenje može biti jednako u obama jezicima, pa je riječ o potpunoj ekvivalenciji, kao u primjeru: *ein hohes Alter – visoka starost*. Leksem *starost* odnosno *Alter* u obama jezicima ima jednako prototipno značenje 'kasna životna dob'. Jednako tako pridjev *star*, odnosno *alt* u obama jezicima ima prototipno značenje 'koji je u kasnoj životnoj dobi, koji je doživio mnogo godina'. Sa stajališta kontrastivne kolokacijske problematike zanimljiva je mogućnost širenja prototipnoga značenja, tj. mijenjanja značenja leksema pod utjecajem kolokata. Kad određeni leksemi postanu dio kolokacije, oni će kao kolokacija u cjelini imati u obama jezicima kontrastivne korespondente, ali izvan te cjeline neće biti kontrastivni korespondenti:

²³ U kontrastivnoj frazeologiji postoje različiti modeli kontrastiranja i shodno tome nazivi za tipove podudarnosti. Većina kontrastivnih istraživanja koristi podjelu na tri opće kategorije podudarnosti (npr. Korhonen 2007: 578ff): potpuna (*Voll-*), djelomična (*Teil-*) i nulta (*Nulläquivalenz*).

²⁴ Prema nekim tipologijama ta se pojava u leksikologiji, odnosno u kontrastivnoj frazeologiji naziva "lažni prijatelji" (*faux amis*).

²⁵ Izraz *blauer Brief* u njemačkome jeziku ima značenje pismo koje uprava škole šalje roditeljima kao upozorenje na loše vladanje učenika, dok izraz *plava kuverta* u hrvatskome jeziku ima značenje 'podmićivanje'.

- a. Njemačke kolokacije uvijek se sastoje od iste leksičke jedinice, pri čemu se u prijevodu na hrvatski jezik bira nova leksička jedinica različitoga sadržaja: *ein altes Auto – rabljeni automobil; alte Sprachen – klasični jezici; alter Gang – uobičajeni tijek*.
- b. Hrvatske kolokacije uvijek se sastoje od iste leksičke jedinice pri čemu se u prijevodu na njemački jezik bira nova leksička jedinica različitoga sadržaja: *mladi mjesec – Neumond; mladi grašak – grüne Erbsen; mlad čovjek – ein unreifer Mensch*.

Navedeni primjeri pokazuju različite kolokacijske potencijale određenoga jezika, tj. širu ili užu paradigmatSKU razinu određenoga leksema. Ponekad hrvatski, a ponekad njemački jezik pokazuje širu paradigmatSKU razinu: njemački u navedenim kolokacijama koristi uvijek istu leksičku jedinicu (*alt*), a hrvatski svaki put bira drugačiju, dok u daljnjim primjerima njemački rabi uvijek drugačiju, a hrvatski istu leksičku jedinicu (*mlad*). Uža paradigmatSKA razina, odnosno “manjak” leksičke diferenciranosti nadoknađuje se drugim kolokacijama.

3. Zaključak

Sintetičkim prikazom kolokacijske problematike s teorijskoga i primijenjenoga aspekta upozorili smo na nedostatke u dosadašnjim istraživanjima kolokacija u hrvatskome jeziku. Pokazalo se da u hrvatskoj recentnoj literaturi trenutačno vlada neusustavljenost naziva za strani pojam *kolokacija* (*kolokacijska sveza, sintagma, višerječni niz, višičlana leksička jedinica*), neusustavljenost naziva za sastavnice koje tvore kolokaciju (*baza, osnova, ključna riječ, kolikator, kolokat*), kao i koncepcijska neujednačenost tumačenja pojma *kolokacija*. Terminološki rasap manje je važan u izraznome smislu, a mnogo više problema u primijenjenim istraživanjima u tome području uzrokuje neslaganje glede poimanja termina *kolokacija*. Naime definicije se toga termina većinom zasnivaju na semantičkim načelima koja se nisu pokazala primjenjivima u svim primjerima, pa uz semantičku određenost kolokacija treba navesti i njihov idiosinkrastički karakter. Preciznije, upravo idiosinkrastički karakter svrstava kolokacije između slobodnih i vezanih sintagma. Što se tiče opisa kolokacija, najmanje je obrađena njihova struktura, pa je ovdje predložena klasifikacija na temelju uvriježenih tipologija kolokacijskih struktura u stranoj literaturi. Ona je nužna za kontrastivna promatranja kolokacija koja pak trebaju prethoditi izradi dvojezičnoga kolokacijskog rječnika. Takve su analize prijeko potrebne jer je rasprava o prevođenju i usvajanju kolokacija pokazala da je takav rječnik u procesu prenošenja iz polaznoga u ciljni jezik nužan. Informacije o kolokacijama u općim rječnicima pokazale su se nedostatnima: nema sustavnoga prikaza podataka o kolokabilnosti leksema ili se kolokacija ne navodi uvijek na pravome mjestu u rječniku. Sustavna primjena jednoznačne definicije kolokacije omogućila bi njihovo identificiranje, određivanje strukture i sastavnica pod kojima bi se navodile u rječniku.

Zaključno se može reći da zasad još nije moguće odrediti sve kolokacijske sveze na jedinstven i sveobuhvatan način kako bi ih se moglo sistematizirati, a time učinkovito i svrhovito primijeniti u praksi. Naravno, jednim se radom o tako složenoj temi ne može dati rješenje svih problema vezanih uz kolokacije. Ovaj je rad zamišljen kao doprinos i poticaj podrobnijim istraživanjima koja, prema mišljenju autorica, ne samo da su poželjna, nego su i potrebna.

Literatura

- Benson, Morton, "Collocations and Idioms", u: Ilson, R. (ur.) *Dictionaries, Lexicography and Language Learning*, Pergamon, Oxford, 1985., str. 61–68.
- Blagus Bartolec, Goranka, *Kolokacijske sveze u hrvatskom jeziku (s posebnim osvrtom na leksikografiju)*. Zagreb, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, (rukopis), 2008.
- Borić, Neda, "Semantički aspekt kolokacijskih odnosa s kontrastivnog stajališta", *Strani jezici*, 27, 2008., br. 2, str. 72–79.
- Borić, Neda, "Kompleksni jezični znakovi s osvrtom na praktične probleme njihova prevođenja", *Strani jezici*, 29, 2000., br. 4, str. 201–208.
- Borić, Neda, "Leksikografska prezentacija kolokacijskih sklopova", *Strani jezici*, 31, 2002., br. 1 – 2, str. 56–63.
- Brdar, Mario; Kučanda, Dubravko; Pavičić, Višnja; Omazić, Marija; Zlomislić, Jadranka, "Odnos valencije i kolokacija: deskriptivni i leksikografski aspekti", u: Stolac et al. (ur.) *Primijenjena lingvistika u Hrvatskoj – izazovi na početku XXI. stoljeća*, HDPL, Zagreb–Rijeka, 2000., str. 35–40.
- Burger, Harald, *Phraseologie. Eine Einführung am Beispiel des Deutschen*, Erich Schmidt Verlag, Berlin, 1998.
- Firth, John Rupert, "Modes of Meaning", u: Firth (ur.) *Papers in Linguistics 1934–1951*, Oxford University, London, 1957., str. 190–215.
- Hausmann, Franz Joseph, "Wortschatzlernen ist Kollokationslernen. Zum Lehren und Lernen französischer Wortverbindungen", *Praxis des neusprachlichen Unterrichts*, 31, 1984., br. 4, str. 395–406.
- Hausmann, Franz Josef, "Kollokationen im deutschen Wörterbuch. Ein Beitrag zur Theorie des lexikographischen Beispiels", u: Bergenholtz et al. (ur.) *Lexikographie und Grammatik. Akten des Essener Kolloquiums zur Grammatik im Wörterbuch 28.–30. 6. 1984.*, Niemeyer, Tübingen, 1985., str. 118–129.
- Hausmann, Franz Josef, "Was sind eigentlich Kollokationen? Oder: Wie pervers ist der wissenschaftliche Diskurs?", u: Steyer et al. (ur.) *Wortverbindungen - mehr oder weniger fest*, Institut für Deutsche Sprache, Berlin, 2004., str. 309–334.
- Ivir, Vladimir, "Kolokacije i leksičko značenje", *Filologija*, 20 – 21, 1992 – 1993., str. 181–189.

- Karačić, Geriena, “Leksičko slaganje kolokacija”, u: Stolac et al. (ur.) *Psiholingvistika i kognitivna znanost u hrvatskoj primijenjenoj lingvistici*, HDPL, Zagreb–Rijeka, 2001., str. 365–373.
- Klare, Johannes, “Kollokationen im Französischen im Spannungsfeld zwischen Grammatik, Lexikon und Text. Grammatische Strukturen und grammatischer Wandel im Französischen”, u: Figge (ur.) *Festschrift für Klaus Hunnius zum 65. Geburtstag*, Romanistischer Verlag, Bonn, 1998, str. 235–263.
- Korhonen, Jarmo, “Probleme der kontrastiven Phraseologie”, u: Burger et al. (ur.) *Phraseologie. Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung*, svezak 1, Berlin–New York, 2007., str. 574–589.
- Melčuk, Igor A. et al., *Introduction à la lexicologie explicative et combinatoire*, Duculot, Paris, 1995.
- Mihaljević, Milica, “Višerječne natuknice i podnatuknice u jednojezičnom općem rječniku hrvatskoga jezika”, *Rasprava Zavoda za hrvatski jezik*, 17, 1991., str. 133–144.
- Petrović, Bernardina, “Razvijanje kolokacijske kompetencije u hrvatskome kao stranom i drugom jeziku”, *Strani jezici*, 36, 2006., br. 1, str. 31–38.
- Petrović, Bernardina, “Glagoli emocionalnih stanja u kolokacijskim strukturama i leksikografskom opisu”, u: Srdoč-Konestra et al. (ur.) *Riječki filološki dani: Zbornik radova sa 7. međunarodnoga znanstvenog skupa Riječki filološki dani*, Filozofski fakultet, Rijeka, 2008., str. 589–599.
- Pintarić, Neda, *Pragmeme u komunikaciji*, Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2002.
- Pritchard, Boris, “O kolokacijskom potencijalu rječničkog korpusa”, *Filologija*, 30 – 31, 1998., str. 285–304.
- Sinclair, John, “English lexical collocations. A study in computational linguistics”, *Cahiers de Lexicologie*, 24, 1974., str. 15–61.
- Tafra, Branka, *Od riječi do rječnika*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.
- Turk, Marija, “Status kolokacija u hrvatskim jednojezičnim i dvojezičnim rječnicima”, u: Bačić-Karković et al. (ur.) *Riječki filološki dani: Zbornik radova sa 6. međunarodnoga znanstvenog skupa Riječki filološki dani*, Filozofski fakultet, Rijeka, 2010., str. 537–547.
- Valentić, Jadranka, “Kolokacije i učenje jezika”, u: Granić (ur.) *Semantika prirodnog jezika i metajezik semantike*, HDPL, Zagreb–Split, 2005., str. 775–780.

Rječnici

- Anić, Vladimir et al., *Hrvatski enciklopedijski rječnik*, Novi Liber, Zagreb, 2004.
- Anić, Vladimir, *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb, 2004.

- Anić, Vladimir, *Veliki rječnik hrvatskoga jezika*, Novi Liber, Zagreb, 2006.
- Bujas, Željko, *Veliki hrvatsko-engleski rječnik*. II. izdanje, Nakladni zavod Globus, Zagreb, 2001.
- Deanović, Mirko; Jernej, Josip, *Hrvatsko-talijanski rječnik*, IX. izdanje, Školska knjiga, Zagreb, 1994.
- Deanović, Mirko; Jernej, Josip, *Talijansko-hrvatski rječnik*, XIV. izdanje, Školska knjiga, Zagreb, 2002.
- Filipović, Rudolf et al., *Englesko-hrvatski rječnik* [prer. Ž. Bujas et al], XXV. izdanje, Školska knjiga, Zagreb, 2004.
- Hansen-Kokoruš, Renate et al., *Njemačko-hrvatski univerzalni rječnik* [red. J. Matešić], Nakladni zavod Globus, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2005.
- Jakić, Blanka; Hurm, Josip, *Hrvatsko-njemački rječnik* (s gramatičkim podacima i frazeologijom), IX. izdanje, Školska knjiga, Zagreb, 2004.
- Šarić, Ljiljana; Wittschen, Wiebke, *Rječnik sinonima*, Universitätsverlag Aschenbeck und Isensee, Neretva d.o.o., Bremen, Oldenburg, Zagreb, 2003.
- Šonje, Jure et al., *Rječnik hrvatskoga jezika*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Školska knjiga, Zagreb, 2000.
- Wahrig, Gerhard, *Deutsches Wörterbuch*, Bertelsmann Lexikon Verlag, München, 2008.

SUMMARY

Aneta Stojić – Sanela Murica

COLLOCATIONS IN THE CROATIAN AND GERMAN LANGUAGE – THEORETICAL ASPECTS AND PRACTICAL APPLICATION

Collocations have in the past years increasingly received attention as the subject of linguistic research, especially in English and German scientific literature. Croatian linguistics begins to show interest for this kind of word connection in the late 20th century by contrasting collocations in Croatian and English. Since then, and especially in the past few years, Croatian linguists have paid more and more attention to this topic by mostly using examples from English. This paper will deal with problems connected with this topic from a theoretical aspect, the criteria of separating collocations from similar word connections such as idioms and free phrases, and all the possible types of collocational word connections in Croatian. The paper will also encompass the possibility of a practical application of the theory of collocations by showing their idiosyncratic nature through the comparison of German and Croatian collocations.

Key words: *collocation; collocations in use; Croatian language; German language*